

vkupnega premoženja navadna pisma, ki imajo, kar se njih varnosti tiče, prednost pred akcijami, in zavoljo te prednosti imenujejo se prioritete, ali po slovenski prednice. Prioritetna dolžna pisma imajo stvarno zalogo za seboj, tako da one nič ne zgubé, ako bi postavimo akcijino podvzetje spodletelo. Takrat samo akcije izgubé. Od teh prioritetnih dolžnih pisem plačuje akcijino društvo samo obresti, ne pa dividende.

Akcijino društvo se razide, če je svoj namen doseglo; če se je, postavimo, premogova žila, na kateri se je kopalo, izcrpila; — ali pa, če se v glavni skupščini deležnikov sklene, da ima društvo nehati. Nikoli pa ne more, kakor pri kumpanijah, en sam deležnik zahtevati, da se skupno društveno premoženje razdeli, in njemu njegov delež odšteje.

Kar se dobička tiče, ki ga ima akcijino podvzetje dati, vse od tega odvisi, kakošno je podvzetje, in kako je vravnano. Gledé tega je treba, da se podvzetje, predno se v roke vzame, najprej dobro in na vse strani premisli in pretuhta. Ko je to storjeno, mora se načrt ali plan narediti, po katerem se bo delalo. Glavna stvar je, da se pri enkrat vstanovljenem načrtu ostane, kajti menjanje in skakanje od enega načrta na drugega podvzetju navadno bolj škoduje kakor hasne.

Da je podvzetje srečno, odvisi tudi od mož, ki jih je akcijino društvo izmed sebe izbralo, ter jih za oskrbnike in voditelje celega podvzetja postavilo. Oskrbniki podvzetja se morajo vestno po tistih sklepih in napotkih ravnati, ki so bili v glavni skupščini akcijonarjev ustanovljeni.

Zato mora pa skrb vsakega akcijinega društva biti, da si zvestih in vestnih mož za oskrbnike izbere.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

38. odborove skupščine Matice slovenske

v Ljubljani 13. julija 1876.

Vrsta razgovorov: 1. Bere se zapisnik 37. odborove seje. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo odseka za izdavanje knjig. 4. Razgovor o raznih Matičinih zadevah.

Te seje udeležili so se izmed vnanjih udov: gospoda Janez Parapat in Viljem Urbas, izmed Ljubljanskih pa gospodje: dr. Janez Bleiweis (prvosednik), Jož. Marn, Maksim. Pleteršnik, Fr. Souvan, dr. Jurij Sterbenec, Fel. Stegnar, Jan. Šolar, Iv. Tomšič, Iv. Vavrū, Ivan Vilhar, Fr. Wiesthaler, dr. Jernej Zupanec in A. Praprotnik (tajnik in zapisnikar).

Predsednik dr. J. Bleiweis prične skupščino ob 5¹/₄ ure, pozdravši nazoče odbornike.

Najprej bere se in odobri zapisnik 37. odborove seje; potem poroča tajnik Praprotnik o imenitnijih Matičinih rečeh tako-le: „Slavni odbor! Ko sem jaz po volitvi pri zadnji odborovi skupščini prevzel tajništvo, videl sem, da je prva potreba, da se napravi in sestavi natančen inventar vseh Matičinih knjig in družih tiskovin. Tak inventar je sedaj sestavljen, in natanko se po njem vé, koliko iztisov ima Matica te ali une knjige in kakošne druge tiskovine ter tudi, koliko je vse to blago vredno. Vkupna vrednost vseh Matičinih knjig (v začetku meseca maja t. l.) je 7566 gld. 63 kr. Ako se od te svote odšteje $\frac{1}{3}$ za znižane cene, provizije itd., ostaja še vendar gotove vrednosti 5044 gold. 43 kr. Tu zraven prištevamo še zemljevide, katerih ima Matica vkup 2810 iztisov. Ako se cenijo le po 10 krajc., znaša to 281 gold.; tedaj so vse Matičine tiskovine vredne vkup dobrih 5325 gld.“ — Odbor soglasno izreka za marljivo vredbo književnega Matičnega inventara tajniku zahvalo.

„Število Matičinih udov se je od zadnje odborove seje pomnožilo za 13 udov; izstopili pa so 4. Glavna Matičina knjiga, v katero se novi udje zaporedoma vpišujejo, kaže številko 3044.“

„Odsek za izdavanje knjig imel je od zadnje odborove skupščine dve seji, ravno tako tudi gospodarski odsek. O vseh teh sejah kažejo zapisniki zadevne razprave.“ (Tajnik bere vse štiri zapisnike teh séj, kar odbor na znanje vzame.)

„Znano je, da je pokojni gosp. dr. Lovro Toman „Matici“ za njene ude na Dunaji napraviti dal diplomu. Pismo, s katerim je „Matici“ daroval ploščo, bilo je njegovo zadnje pismo, pisano v Rodovni 9. avg. 1870. leta. Ravno tega leta je Matičin odbor te diplome pri Kökeju na Dunaji dal natisniti 500 odtisov. Od tistega časa do sedaj pa so vse te diplome pošle, in ni se moglo ž njimi vstrezati udom, ki so jih želeli. Tajništvo je tedaj pri Kökeju (pri katerem je še sedaj hranjena diplomina plošča) naročilo 100 odtisov, katere je Matica 15. junija t. l. dobila. Sedaj morejo tedaj lepo diplomu (za 50 kr.) dobiti vsi udje, ki je želijo.“ — Odbor tajnikovo naročilo Matičinih diplom odobri.

„C. k. deželni šolski svet Kranjski je pri „Matici“ naročil 220 iztisov Kersnikove knjige „Zgodovina Avstrijsko-ogerske monarhije“ za srednje šole in za učiteljska izobraževališča, da jih razdeli učiteljskim knjižnicam po deželi. Ker pa je Matica od te knjige imela le še 145 iztisov, je dala 140 iztisov dežel. šolskemu svetu, za katere je prejela čistih 44 gold. 80 kr. Sedaj je ta knjiga razprodana.“ — Tajnik predlaga tedaj, naj, ker je morda tu pa tam še kak Matičin ud, ki te knjige nima, in ker tudi novi udje največkrat želé več prejšnjih Matičinih knjig, pa tudi zato, ker bode si ta knjižica tudi med učitelji in učenci pridobivala vedno več veljave in porabe — odbor dovoli, da se ta koristna knjižica (ki obsega le nekaj čez 6 pól) v drugič natisne. — Predlog se izroča odseku za izdavanje knjig v prevdarek in poročanje v eni prihodnjih sej.

(Konec prihodnjič.)

Pogovor dveh Kranjskih kmetov o Turški vojski.

Humoreska po „Brenceljnovem“ stroju.

Matej. Prej bi se jokal nego smejal temu, kar se na jugu godi. To ti „teče rdeča kri, da bi gnala mlinške kamne tri“ — pravi stara pesem o Lavdonu in Turkih.

Jernej. Pa res! Čuda, da se to že prej ni začelo, kar je zdaj. Saj veš, da že 400 let kruti Turek tlači in vlačí uboge naše brate, ki so se zdaj s pomočjo Srbov in Črnogorcev spravili na noge, da bi otresli žuleči in težki Turški jarem.

Matej. Vem to. Vendar bi se bil zadnjič skoro smejal, ko sem bral v „Novicah“, da Rusija in Avstrija hodite krog vsega tega, kakor mačka krog vrele kaše, da nobena njih armad se ne bo vtikala v boj in da še le po tem, ko se bodo Turki, Srbi, Črnogorci in ustajniki nekaj časa tēpli, bosta Gorčakov in Andrassy razsodila, kdo je bil bolj tepén in kako bi se mu pomagalo.

Jernej. Haha! prav kakor če se pri nas fantje dveh vasí o žegnanji stepó. Okoli in okoli je polno ljudi, ki gledajo, kako se „junaki“ po glavah udrihajo, in če je kdo hudo tepen, ga eni milujejo, drugi pa mu privoščijo to, kar je skupil, češ, čemu se je posetil. Ko je kdo ves krvav, še le pridejo s škafo m vode ter mu izmivajo glavo.

Matej. Kmetu se sicer, kakor pravijo, ne spodobi tréti političnih orehov, ker bi si lahko zobe nad njimi polomil; vsaj so še bolj učenemu gospodu Klunu zamerili, da jim je včasih kako dobro zagodel, in mu rekli, naj le mašo bere in v spovednici sedi, kakor pravijo nam, da za nas je brana in drevo, ne pa knjiga in peró ali celó „cajtenge“; toda stari oče so nam, ko smo bili še otroci, pripovedovali o Turkih tako strašne reči, kako so divjali in razsajali po Kranjskem, rezali moškim glave, otroke natikali na sablje, žene pa privezvali za konjske repe in seboj v sužnost jemali, da, če berem to, kar se Bosnijakom še zdaj godí, mi kar kri v glavi zavrè. Kar zgrabil bi vile, motiko ali sekuro in jo mahnil doli na Turško pobit nekoliko čepinj hlačmanom. Primaruha da! Ali ti je znana stara pesem o Ravbarji, ki so jo nam večkrat stara mati peli:

Turka bomo pozobali, kakor da bi češnje brali,
Prej miru ne bomo dali, dokler ga ob tla ne djali.

Jernej. Kaj bi mi ne bila znana ta pesem? Saj so jo še naš stari šolmašter v vižo djali. Zato se pa tudi meni dviga srce in usta penijo, ko slišim in berem, kaj Turek uganja z našimi brati. Jaz bi ga že naklestil, če bi bil tu blizo kje. Za vruga, da kri ni voda! Premisli, Jernej, koliko trpita mati in oče, koliko ju stane, predno otrok doraste. Potem pa pride tak dušmanin, pa ga pobije kakor muho, dekleta pa kar meni nič tebi nič sebi privošči.

Matej. Še huje! Ali nisi nedavno bral, da so celó majhnega otroka živega na raženj nateknili, ga spekli in očeta silili, da ga jé?

Jernej. Hu! Kar strese me, kaj tacega slišati. Da se to more še dandanašnje dni trpeti v Evropi? — To bo hud boj! In kakošen bo neki konec? kaj misliš, *Matej*?

Matej. Kako bom to vedel jaz, če še Gorčakov in Andrassy ne vesta, o katerih vedno govoré, da imata motovilo vojske v rokah. Ne mara bo tako, kakor pri kmetiških fantih: eden bo tepen, drug pa kaznovan.

Jernej. Prav imaš, najbrže bo taka. Jaz le to rečem: Če bi bilo le 1000 Nemcev to trpelo, kar trpi več 100.000 Slovanov na Turškem, že davno bi bil Bismark sam vzal v roke veliki boben in podil vse, kar more orožje nositi, proti Carigradu. Tam bi bil pohrustal vse in dandanes bi se komaj še poznalo, kje so bili nekdanj Turki in njihove babe z vsem, kar se jih drži. Tam, kjer se odgojujejo Turške softe, bil bi že davno lutersk lemenat.

Matej. Ti si kampelj! Pravo si zadel. Saj veš, kako so Prusi drli nad Dance in vpregli še celó nas, da smo nekaj vojakov na prodaj gnali, ker je v Šlesvig-Holštajnu nekaj Nemških „bratov“ njavkalo, češ, da nimajo vsega, česar njih srce in želodec poželi.

Jernej. Da, in kak krik so zagnali takrat po svetu o zatiranji svojih „bratov“! Toda — brez zamere, Jernej — jaz bi ne bil mislil, da Ti vse to tako dobro veš.

Matej. Kaj bi ne vedel! Jaz berem „Novice“ že, kar znam brati, razen teh pa še druge bukve in časnike. Tudi kmet menda dandanes ni več samo zato na svetu, da molčé davke plačuje, ampak ima tudi pravico, ob pravem času in na pravem mestu katero spregovoriti; zato treba, da kaj bere in zvé, kaj se po svetu godí.

Jernej. No, vidiš, to je tudi moja misel. Zato pa, ker vem, kaj so Turki posebno nam Kranjcem hudega storili, koliko vasi požgali, koliko ljudi na Turško odgnali, se moram čuditi tistim gospodom, ki raji dolgočasne memorande pisarijo, namesti da bi z odločno besedo rekli: Turek! idi z lepo nazaj v Azijo, od kodar si prišel, za Evropo ti nisi!

Matej. Da! to bi bila možata pa tudi kristjanska beseda.

Jernej. Se ve da! Pa kaj pomaga, če se drug zamere družega bojí, in zato tudi boj trpi, ki se ne more vojska imenovati, ampak le mesnica divjega Turka.

Matej. Čakaj, ti bom nekaj na uho povedal. „Kri ni voda“ — sem gori rekel. Ta pregovor pa ne veljá samo med nami Slovani, veljá tudi vsacemu družemu narodu. Ker v Magjarskih srcih se kakor v Turških pretaka Azijatska kri, ti je to ključ, zakaj grof Andrassy skrbi za Turka, da se mu nič žalega ne zgodí, kakor koklja za svoja piščeta.

Jernej. Bog pomagaj!

Nekateri pregovori v Slovenskih goricah.

Kmet je trikrat na leto nor: na sv. Martina dan hoče vse vino spiti, o pustu vse meso pojesti, na vzem pa s svojim lastnim beži.

Beli konj se pase (sneg gre).

Ni mu ga treba soliti (rad ga pije).

Tiha voda brege jé.

Hudič ni tako strašan, kakor se mala (ne bojim se ga).

Za krajcar bi kozo podojil (skopec je).

Osel ostane osel, ako i prek morja pride.

Koze ga ližejo (zebe ga).

Kjer je mnogo bab, tam je kilavo dete.

Obrili so ga brez žajfe (zgubil je).

Pameti si je kupil.

Kdor nima v glavi, mora v nogah imeti.

Čem večí norec, tem več 'ma sreče.

Kdor maže, ta vozi.

Boljše je domá biti, kakor k norcem v goste hoditi.

Ni vse sveto pismo, kar je drukano (tiskano).

Boljše prositi kakor krasti.

Naši dopisi.

V Gorici 15. jul. — Zgodovinsko opravilo v Ogleji je tedaj opravljeno; 1529 let stara bazilika je posvečena — z obredi veličastnimi in pomenljivimi, ki so tudi stari, če ne po vsem kakor cerkev Fortunatianova*), pa gotovo starši, ko delo Poponovo. Kdor ima čut za zgodovino, za starinstvo, ta vé, kako je človeku pri srcu, kedar mu je dano dihati v ozračji starinskem. Sedanji prozaični svét mu zgine spred oči; on družega ne vidi, nego vzorjene trume zgodovinskih oseb, pa cele vrste in kupe reči in naprav, od katerih ni več ne duha ne sluha, — pač duh njihov premišljuječega starinoslovca še prepéva. Tako te prevéva v Ogleji prijetni duh dvajsetih vekov; — kamor stopiš, povsod se ti odpirajo bukve zgodovinske. Akoravno je res, kar nekdo tužno poje: „Hic Aquileja fuit; — restat miserabile nomen — Urbis, et infelix cetera condit humus“, vendar se ti prsi širijo, ko to in to vidiš, ko se tega in tega spominjaš. Bazilika te odškoduje za marsikaj. In, ker v priprostem svojem veličanstvu še stoji in iz starodavnosti sega v sedanjost, budi me iz zgodovinskih sanj in veleva mi popisati dogodek 13. jul. t. l.

Poprej pa naj podam še nekaj črtic zadevajočih vežo tisti dan posvečeno. Po Poponu je baziliko popravljjal patriarh Markvard pl. Randeck (Nemec) med leti 1365. in 1381.; v novejših časih so jo popravljali v letih 1790., 1795. in 1810.; l. 1816. pa zvonik. Zdatna je bila poprava l. 1846. s 36.000 gold., ki sta jih podarila cesar Ferdinand in cesarica Marijana (ko sta bila

*) Glej zadnjo štev. „Novic.“